

Crna Gora

MINISTARSTVO ZDRAVLJA
DIREKTORAT ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU

STRATEGIJE ZA PREVENCIJU I ZAŠTITU DECE OD NASILJA

SA AKCIONIM PLANOM 2017-2021.god.

za 2019.godinu

Podgorica, decembar 2019. godine

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta u članu 19 definiše pravo na zaštitu djece „od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupanja, zlopotrebe ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu“.

Crna Gora je donijela Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2017–2021. godina kao participativan, multidisciplinarni i multisektorski dokument. Primjenjuje se na svu djecu uzrasta 0–18 godina, bez obzira na rod, državljanstvo, nivo funkcionalnih sposobnosti ili seksualnu orijentaciju.

Opšti cilj Strategije je: „Do 2021. godine, omogućiti za svu djecu u Crnoj Gori unaprijeđenu zaštitu od svih oblika nasilja, uključujući zanemarivanje i eksploataciju“.

Specifični strateški ciljevi su:

Cilj 1: Unapređenje zakonodavstva i sprovođenje politika;

Cilj 2: Unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta;

Cilj 3: Osnaživanje pravosudnog sistema;

Cilj 4: Promjene u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje;

Cilj 5: Razvijanje životnih vještina i otpornosti kod djece;

Cilj 6: Kreiranje sistema za monitoring, evaluaciju i istraživanje.

Izrada i sprovođenje programa mjera iz Strategije podrazumjevala je međusektorski pristup, odnosno da se intervencije osmišljavaju i realizuju metodom saradnje, koja uključuje sektore na nacionalnom nivou, kao i na nivou lokalnih zajednica. Za to je potrebna koordinacija među ministarstvima, institucijama, lokalnim organima i civilnim društvom, realizacija mjera i aktivnosti koje su pretočene u formi Akcionog plana, koji omogućava praćenje postignuća kroz indikatore dinamike realizacije i evaluaciju rada na polju nasilja nad decom.

Novina koja podstiče podjelu odgovornosti i pristup „zajedničkog vlasništva“ je princip rotiranja koordinacije između ministarstva. Koordinator u 2019. godini je Ministarstvo zdravlja.

Lista skraćenica:

MRSS – Ministarstvo rada i socijalnog staranja

MP - Ministarstvo pravde

MZ - Ministarstvo zdravlja

MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova

MPJ - Ministarstvo prosvjete

MK - Ministarstvo kulture

ZSDZ – Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu

ZZŠ - Zavod za školstvo

AEM – Agencija za elektronske medije

AZLP – Agencija za zaštitu ličnih podataka

MIT - Ministarstvo za informacionetehnologije

RMT – Regulatorno medijsko tijelo

UNICEF - Dječiji fond Ujedinjenih nacija

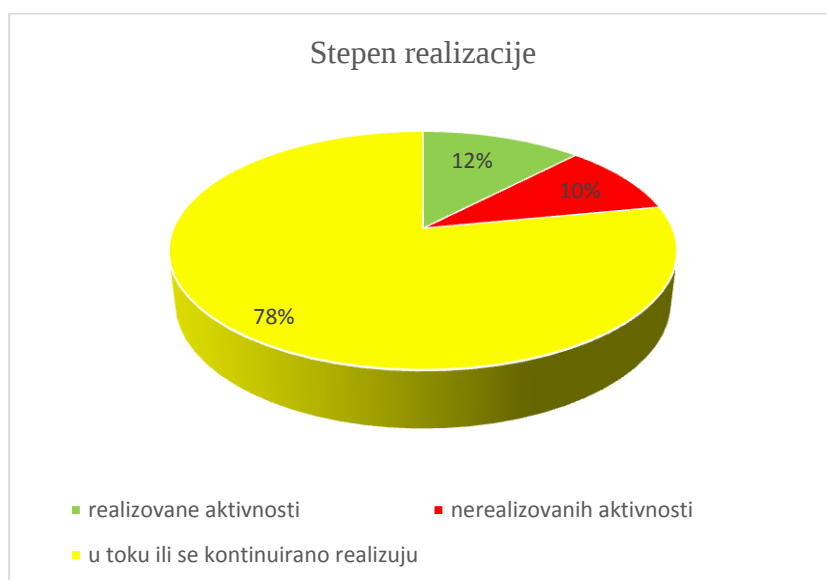
NVO – nevladine organizacije

Rezime

Akcionni plan za prevenciju i zaštitu dece od nasilja u Crnoj Gori za 2019.godinu od 6 specifičnih strateških ciljeva obuhvata ukupno 41 aktivnost. Nosioi aktivnosti iz navedenog akcionog plana pristupili su, svako u okviru svoje nadležnosti, realizaciji istih.

Stepen realizacije u skladu sa predviđenom dinamikom i postvaljenim rokovima je sljedeći:

- Nerealizovano 3 mjere usljed navedenih izazova – 10%;
- U toku ili se kontinuirano realizuje njih 33 – 78%;
- Sprovedeno i realizovano 5 aktivnosti – 12%.

Kako je i predviđeno, u ovom Akcionom planu brojne aktivnosti su, u skladu sa ograničenim finansijskim sredstvima i raspoloživim ljudskim resursima, kao i očekivanim budžetom nosilaca aktivnosti, realizovane kao redovne aktivnosti njihovih nosilaca. S obzirom da se

radi o redovnim aktivnostima budžetskih jedinica, to se finansijska sredstva redovno, svake godine planiraju u budžetu. Za aktivnosti iz Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja sa akcionim planom 2017-2021.god., predviđena je na godišnjem nivou potrošnja novčanih sredstava u iznosu od 283.000 eura.

Stepen realizacije u odnosu na prethodni period izvještavanja je povećan. Naime, u odnosu na prethodni period izvještavanja, aktivnosti se temeljnije izvještavaju te se u poređenju na prošlu Strategiju bolje sprovode. Usvajanje smjernica i uputstava od kojih zavisi i sama realizacija aktivnosti koje su dio Akcionog plana očekuje se u trećem odnosno četvrtom kvartalu 2020. godine.

Pored navedenog, od ključnih nosilaca aktivnosti očekuje se da u narednom periodu ubrzaju dinamiku realizacije aktivnosti. Za punu realizaciju je ključno da se prevaziđu izazovi vidljivi u razumijevanju i prihvatanju koncepta, potom percepciji potreba u svim resorima, da se preuzme pristup i profesionalni stav zasnovan na modelu ljudskih prava, obezbijede profesionalni resursi i usluge.

Informacija o dostizanju strateških ciljeva

CILJ 1. Unaprjeđenje zakonodavstva i sprovođenje politika:

Sprovođenje politika i zakonodavstva, koje prepoznaje različite oblike nasilja nad djecom – fizičko kažnjavanje, seksualno zlostavljanje i eksploataciju djece, kao i emocionalno nasilje, je od izuzetne važnosti kako prvenstveno za samo dijete, tako i za čitavu zajednicu. Bez podrške politika i zakonodavstva, programi koji se bave nasiljem nikada ne mogu u potpunosti uspjeti. Za sprovođenje ovog strateškog cilja, nadležni su Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo zdravlja i NVO.

U cilju realizacije ovog strateškog cilja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja pristupilo je izmjenama i dopunama Zakona o radu - Ugovor o radu za obavljanje poslova koji podrazumijevaju rad sa djecom ne može da se zaključi sa licem koje je osuđivano za djela seksualnog iskorišćavanja i seksualne zloupotrebe djece, a prijedlog zakona je u skupštinskoj proceduri. Uvođenje ovakvog zakonskog rješenja umnogome doprinosi preventivnoj zaštiti dece od svih vidova nasilja u njihovom svakodnevnom okruženju.

Ministarstvo pravde u okviru svojih redovnih aktivnosti vodi kaznenu evidenciju, pa je uspostavljena i mogućnost izdvajanja i elektronske evidencije lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode dece i maloljetnika.

U okviru ovog cilja potrebno je u budućem periodu unaprijediti zakonodavstvo i sprovođenje politika koje podržavaju eliminaciju svih oblika nasilja nad djecom iz oblasti svih resora.

CILJ 2. Unaprijeđenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta:

Obezbjediavanjem skupa kvalitetnih usluga u zajednici, omogućava se podrška u prevenciji svih oblika nasilja nad djecom.

Prilikom realizacije ovog strateškog cilja, sproveden je niz aktivnosti od strane različitih resora. Prije svega, osnažen je kapacitet patronažnih sestara kroz projekat UNICEF-a i Ministarstva

zdravlja, kroz realizaciju obuka patronažnih sestara kojom su obuhvaćene sve patronažne sestre u Crnoj Gori, a takođe je realizovana i obuka trenera patronažnih sestara za superviziju. Takođe, sprovedena je i obuka pedijataru za prepoznavanje seksualnog nasilja nad decom. Navedene obuke su od velikog značaja za edukovanje zdravstvenih radnika koji su u kontaktu sa djecom i njihovo osposobljavanje da prepoznaju sve vidove nasilja nad djecom.

U cilju što bolje realizacije ovog strateškog cilja, realizovana je i edukacija pedijataru i radiologa za ultrazvučne preglede kukova kod dece u prvoj godini života. Takođe, izrađene su i Smjernice za postupanje zdravstvenog sektora u cilju zaštite dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, a napravljen je i plan razvijanja psiho-socijalnih tretmana u zdravstvenim ustanovama sa početkom primjene od 2019.godine. Bitno je napomenuti i to da je izrađen Protokol za postupanje zdravstvenog sektora u cilju zaštite djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

. Opšti cilj navedenih Smjernica je da svaki pružalac usluga u zdravstvenoj zaštiti je obavezan da u slučaju sumnje na zlostavljanje I zanemarivanje djeteta preduzme mjere propisane Smjernicama za postupanje pružalaca zdravstvenih usluga u cilju zaštite djece i adolescenata od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Smjernice se odnose na svu djecu I adolescente u Crnoj Gori, bez diskriminacije, odnosno bez obzira na porodični status, etničko porijeklo I sve druge individualne karakteristike djeteta (boju, rasu, pol, jezik, vjeroispovjest, nacionalnost, intelektualne, fizičke ili dr.specificnosti djeteta).

Pored navedenih aktivnosti, od strane resora nadležnih za sprovođenje ovog strateškog cilja, a u cilju podrške i pripreme stručnih radnika (dječijeg doma „Mladost" i Centra za socijalni rad), organizovani su i sprovedeni edukativni seminari i obuke po akreditovanim programima-„Program za pružaoce usluga urgentnog smještaja" i „Nevidljivi svjedoci i dvostruke žrtve: veza između nasilja prema ženama i zloupotrebe djece".

Takođe je bitno napomenuti da se, imajući u vidu značaj prevencije, identifikacije i procjene bilo kojeg oblika nasilja nad decom, teme nasilja obrađuju u okviru studijskih programa-pedagogija, psihologija i predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

U narednom period u okviru ovog cilja, potrebno je nastaviti unaprijeđenje profesionalnih kapaciteta u oblasti identifikacije, evidentiranja, upućivanja, prijavljivanja i tretmana djece izložene nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju.

CILJ 3. Osnaživanje Uprave policije i pravosudnog sistema za zaštitu dece od nasilja i za rad u najboljem interesu deteta:

Svrha ovog strateškog cilja jeste profilisanje i jačanje kapaciteta stručnjaka iz raznih oblasti o relevantnim zakonima, uključujući i zakone o zabrani diskriminacije, kao i pružanje pomoći deci za efikasno uključivanje u pravosudni sistem. U cilju reačizacije ove mjere, NVO uz partnerstvo sa UNICEF-om, uz podršku EU, održali su ukupno 11 obuka za sudije i državne tužioce („Pravosuđe po mjeri djeteta", „Postupanje, prevencija i zaštita od nasilja u porodici u Crnoj Gori, sa akcentom na odgovor policije", „Zaštita od nasilja u porodici sa akcentom na Istanbulsku konvenciju", „Međunarodni aspekti zaštite prava deteta", „Modul XV iz krivičnog prava-Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku", „Imovinski odnosi bračnih drugova", „Odnosi roditelja i dece", „Povjeravanje dece i izdržavanje", „Izdržavanje roditelja i drugih srodnika"). Pored sudija i tužilaca, navedenim obukama su prisustvovali i policijski službenici i ostali predstavnici pravosuđa, a sve u cilju obučavanja stručnjaka iz raznih oblasti i adekvatnijeg pružanja zaštite djeci od bilo koje vrste nasilja.

Takođe, Ministarstvo pravde je ukupno 4 puta primijenila mjeru ispitivanja djece putem video linka, a u cilju izbjegavanja sekundarne viktimizacije. Nadalje, projekat „Jednak pristup pravdi za svu decu", usmjeren je na uvođenje posebnih prostorija, dok je audiovizuelna tehnika za saslušanje, prilagođena potrebama djeteta i funkcionalna je u 3 osnovana državna tužilaštva (Podgorica, Nikšić i Bijelo Polje). U vezi stručne podrške za decu, koja se sastoji od profesionalaca koji pomažu sudijama i tužiocima u postupku nasilja nad djecom, potrebno je naglasiti da u Višem sudu u Podgorici taj posao obavljaju diplomirani specijalni pedagog, diplomirani psiholog i socijalni radnik, u Višem sudu u Bijelom Polju - socijalni radnik, specijalni pedagog i psiholog, dok u Stručnoj službi u Vrhovnom državnom tužilaštvu (www.sudovi.me), stručnu pomoć pružaju-jedna socijalna radnica i jedna psihološkinja, koje su nadležne za rad u 15 državnih tužilaštava.

Navedeni podaci nam ukazuju na to da je došlo do značajnog unapređenja sistemskog rada pružalaca usluga u radu sa djecom, u toku čitavog postupka, kako sudijama i tužiocima u postupku nasilja nad djecom, tako i samoj djeci-učesnicima u postupku.

Ministarstvo pravde je uz podršku UNICEF-a, realizovalo niz aktivnosti u cilju informisanosti dece i njihovih zakonskih zastupnika o njihovim pravima i dostupnim uslugama u okviru pravosudnog sistema. Naime, na internet stranici Vrhovnog državnog tužilaštva, nalazi se odjeljak koji je posvećen Stručnoj službi, u cilju informisanja javnosti o postupanju prema

maloljetnicima u krivičnom postupku. Bitno je naglasiti i to da dijete ima pravo na posebne mjere zaštite koje su u najboljem interesu djeteta, o čemu ga je sud dužan poučiti.

CILJ 4. Pokretanje promjena u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje

U okviru realizacije ovog strateškog cilja Centri za socijalni rad kontinuirano sprovode aktivnosti koje se odnose na zaštitu od nasilja u porodici, sa posebnim akcentom na zabranu tjelesnog kažnjavanja djece u okviru „Dana otvorenih vrata“. MPJ, NVO i mediji uz podršku UNICEF-a su u svim srednjim školama održali interaktivnu predstavu „Ljubav i nasilje“, a takođe je uvedena i Linija prijave na broj telefona 080 777 777.

Od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i NVO sektora, organizovana su ljetovanja i zimovanja za RE učenike VII, VIII i IX razreda. U okviru navedene aktivnosti, učenicima je omogućeno da pohađaju časove romskog jezika, a održano je nekoliko radionica i na temu borbe protiv dječijih ugovorenih brakova i nasilja u porodici. Takođe, u okviru spomenute aktivnosti, organizovana su dva treninga u Tivtu i Bijelom Polju. Zimskom treningu je prisustvovalo 55 zaposlenih u državnim institucijama, odnosno javnopravnim organima i opštinskim organizacijama koji djeluju na teritorijama opština: Herceg Novi, Tivat, Kotor, Budva, Rožaje, Berane, Petnjice, Pljevalja i Bijelog Polja. Održano je 14 kampanja u 14 opština gdje je nastanjena RE populacija kojom je obuhvaćeno preko 300 roditelja.

CILJ 5. Razvijanje životnih vještina i otpornosti kod dece kako bi se spriječilo nasilje i njegove posljedice:

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u saradnji sa NVO sektorom i UNICEF-om, donijelo Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici (www.zavodzaskolstvo.gov.me). Cilj Protokola jeste da se uspostavi i podstakne uspostavljanje multidisciplinarne saradnje s jasno razrađenim postupanjima svakoga sistema. Protokolom je uređen zajednički rad svih sistema u toku sprovođenja zakona i konvencija, te obaveza preduzimanja potrebnih mjera za osiguranje organizovanosti, opremljenosti i edukovanosti dovoljnog broja specijalizovanih stručnjaka koji se bave problematikom nasilja u porodici.

U cilju što kvalitetnije realizacije ovog cilja Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo i NVO sektor kroz program Zdravi stilovi života, kao i u okviru Građanskog vaspitanja i Građanskog obrazovanja, obrađuju ovu temu, sa akcentom na razvijanje tolerancije, sposobnosti i uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova. Bitno je napomenuti i to da Ministarstvo prosvjete u saradnji sa UNODC, realizuje program „Vještine za adolescenciju“, koji uključuje razvoj vještina za prevenciju ukupnih socio-emocionalnih kompetencija. Nadalje, u Zavodu za školstvo određeno je

stručno lice, koje se bavi pojavom nasilja i vandalizma u školama, a unaprijeđeno je i Uputstvo školama- „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja". Takođe, sprovedena su i dva kruga obuka kadra za rad sa RE decom.

U budućem periodu potrebno je nastaviti sa razvijanjem životnih vještina kod dece (vještine komunikacije, vještine za nenasilno rješavanje konflikata, razvoj kritičkog mišljenja, jačanje samopoštovanja), predstavljaju jedan od najbitnijih faktora u njihovoj zaštiti od nasilja.

CILJ 6. Kreiranje sistema za monitoring, evaluaciju i istraživanje:

U saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva rada i socijalnog staranja oformljen je Operativni tim koji izrađuje bazu unificiranih podataka o nasilju u porodici.

Ministarstvo prosvjete je u MEIS-u izradilo aplikaciju u cilju prepoznavanja rizika ranog napuštanja na nivou osnovne i srednje škole. Kao jedan od bitnih faktora u realizaciji ovog cilja jeste to da je u okviru baze kreirane između Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva rada i socijalnog staranja, vodi elektronska evidencija o deci koja su posredne ili neposredne žrtve nasilja. Unificirana baza podataka služi kao osnova za budući dalji razvoj i unapređenje sistema i omogućava poređenje i analizu stanja prije i poslije nasilja.

U realizaciji ovog cilja Vrhovni sud Crne Gore dao je svoj doprinos kroz izradu istraživanja sudske prakse crnogorskih sudova, na osnovu pravosnažnih sudskih odluka, za krivična djela protiv polne slobode učinjena na štetu maloljetnih lica.

Afirmacija najboljih rezultata

Tokom 2019. godine realizovane su sledeće aktivnosti:

Ministarstvo zdravlja: koordinira radom Komisije. Organizovana obuka za patronažne sestre.

Ministarstvo prosvjete: Urađena analiza pojava vršnjačkog nasilja i vandalizma. Pripremljen Program za prevenciju vršnjačkog nasilja i vandalizma koji je usvojila Vlada. Revidirano Uputstvo za škole za postupanje u slučajevima nasilja i štete. Uvedena telefonska linija za prijave na broj 080 777 777. U Zavodu za školstvo određeno stručno lice koje se bavi pojavom nasilja i vandalizma u školama.

Ministarstvo pravde: Uspostavljena je mogućnost izdvajanja elektronske evidencije lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode dece i maloljetnih lica. Održano 11 obuka za sudije i državne tužioce. Stručne službe postoje u višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju i službi Vrhovnog državnog tužilaštva.. Projekat “Jednak pristup pravdi za svu decu”, usmjereni na uvođenju

posebnih prostorija. Audiovizuelna tehnika primjerena za saslušanje prilagođena potrebama djeteta i krivičnog postupka je funkcionalna u tri osnovna državna tužilaštva (Podgorica, Nikšić i Bijelo Polje).

Ministarstvo rada i socijalnog staranja: U Prijedlog zakona o radu unijete su izmjene u dijelu zabrane zapošljavanja u radu sa decom lica osuđivanih za djela seksualnog iskorišćavanja i seksualne zloupotrebe dece. Počela sa radom Nacionalne dječije telefonske linije, kao nove usluge, pri JU Dječji dom „Mladost” Bijela, adaptirane prostorije i nabavljena oprema i uspostavlja se usluga „Prihvatište za zaštitu dece od nasilja u porodici”.

Ministarstvo unutrašnjih poslova: Operativni tim se bavi nasiljem u porodici i uređuje bazu unificiranih podataka o nasilju u porodici.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava: Tokom sedmodnevnog ljetovanja za učenike RE populacije organizovane radionice na teme: „Dječiji ugovoreni brakovi“, „Nasilje u porodici“, „Vršnjačko nasilje” i „Prevenција, suzbijanje nasilja i dječijih ugovorenih brakova“. Realizovane edukacije u RE naseljima za roditelje i decu o zaštiti od nasilja u porodici nad decom i maloljetničkih prisilnih brakova.

Ministarstvo kulture:

Udruženje Roditelji: Radi SOS Roditeljska linija, program „Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje”: domovi zdravlja - Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Berane, Kotor, vrtići Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Cetinje, NVO „Roditelji”, „Centar za prava djeteta” i „Pedagoški centar”.

Preporuke

Od ključnih nosilaca aktivnosti očekuje se da u narednom period ubrzaju dinamiku realizacije aktivnosti. Za punu realizaciju ključno je da se prevaziđu izazovi vidljivi u razumijevanju i prihvatanju koncepta, potom percepciji potreba u svim resorima, da se preuzme pristup i profesionalni stav zasnovan na modelu ljudskih prava, obezbijede profesionalni resursi i usluge.

S obzirom na novu metodologiju, potrebno je u budućem period planirati finansijska sredstva za realizaciju svake aktivnosti pojedinačno kao i imati presjek utrošenih sredstava.

U cilju realizacije specifičnih strategijskih ciljeva koji su postavljeni Strategijom u narednom periodu implemntacije neophodno je:

- Nastaviti sa koordinacijom po osnovu mehanizma koji je uspostavljen;
- Nastaviti predviđenu dinamiku realizacije aktivnosti;
- Finalizovati zakonsku osnovu;
- Umrežiti aktivnosti pojedinih resora: usluge u okviru zdravstvene i dječije zaštite; timove centara za socijalni rad i stručne službe škola;
- Razviti nedostajuće službe i usluge;
- Osnažiti podršku porodici;
- Obezbijediti potrebna finansijska sredstva.

Specifični strateški cilj 1: Unapređenje zakonodovstva i sprovođenje politika koje decu štite od svih oblika nasilja

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Instituci je odgovor n e za spro vođenje aktivno sti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realiza ciju (obraz loženj e	Sredst va planira nja	Sredstva realizovan	Izvor finansi ranja	Preporuke za naredni period
1.(1.1)Uraditi analizu zakonskog okvira o nasilju nad decom u Crnoj Gori I identifikovati potrebne izmjene u zakonima I/ili potrebu donošenja novih zakonskih rešenja koja bi regulisala ovu problematiku	.	MRSS MP,MZ. NVO	2017	2019	Nerealizovano					
1.(1.2) Izmjena Zakona o radu koji sadrži odredbe da je uslov za zasnivanje radnog odnosa, za lica koja rade sa decom, da nijesu osuđivana za djela teškog nasilja nad decom		MRSS	2017	2020	Realizacija u toku Ministarstvo rada pristupilo je izmjenama i dopunama Zakona o radu. Ugovor o radu za obavljanje poslova koji podrazumijevaju rad sa djecom ne može da se zaključi sa licem koje je osuđivano za djela seksualnog iskorišćavanja i seksualne zloupotrebe djece. Prijedlog zakona u skupštinskoj proceduri je.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovan	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 1.3. Uspostavljanje registra lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode učinjenih nad decom		MP	2018		U skladu sa inicijativom Udruženja Roditelji Ministarstvo pravde na osnovu važećih propisa vodi kaznenu evidenciju, koja obuhvata evidenciju lica osuđenih za sva krivična djela izvršena na teritoriji Crne Gore, kao i onima rođenih u Crnoj Gori, a osuđenih odlukama stranih sudova. Uspostavljena je mogućnost izdvajanja elektronske evidencije lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode dece i maloljetnih lica.					

Specifični strateški cilj 2: Unapređenje insitucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovan	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.1. Kreiranje i operacionalizovanje nacionalne Dječje kuće za decu žrtve nasilja					08.05.2019.godine, upućena inicijativa gradonačelniku Glavnog grada Podgorica, za obezbjeđivanje placa i propratnih dozvola za izgradnju Dječje kuće					
1.(2.2)Povećanje kvaliteta i broja posjeta patronažnih sestara porodicama sa novorođenom decom		MZ uz podršku UNICEF-a i NVO sektor	2017	2021	Osnaživanje kapaciteta patronažnih sestara kroz projekat UNICEF-a i Ministarstva zdravlja. Realizovana je obuka patronažnih sestara kojom su obuhvaćene sve patronažne sestre u Crnoj Gori (septembar - oktobar 2019.) Realizovana je obuka trenera patronažnih sestara za superviziju.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženo)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.(2.3) Kreiranje i implementacija sveobuhvatne obuke i edukacije zdravstvenih radnika koji rade i dolaze u dodir sa decom, sa akcentom na izabrane pedijatre i ginekologe		MZ NVO SOS Telefon, Asocijacija za preventivnu pedijatriju UNICEF EU	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Izrađen Protokol za postupanje zdravstvenog sektora u cilju zaštite dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Sproveli obuku pedijataru za prepoznavanje seksualnog nasilja nad decom. Realizovana je edukacija pedijataru i radiologa započeta 2017. za pedijatre i radiologe za ultrazvučne preglede kukova kod dece u prvoj godini života. U saradnji sa UNICEF-om i Svjetskom zdravstvenom organizacijom izrađene su Smjernice za postupanje zdravstvenog sektora u cilju zaštite dece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Promocija istih je bila u Pg, Ba i Petrovcu. Obuhvaćene su javne zdravstvene ustanove Crnoj Gori.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovan	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.4. Jačanje i razvijanje kapaciteta i savjetovališta za tretman i psihosocijalnu pomoć deci žrtvama zlostavljanja i zanemarivanja i njihovim porodicama u okviru Centra za mentalno zdravlje ili u okviru odjeljen za psihijatriju u opštoj bolnici		MZ			Napravljen plan razvijanja psihosocijalnih tretmana u zdravstvenim ustanovama sa početkom od 2019. godine, na način da će se obavljati u okviru primarne zdravstvene zaštite – centri za mentalno zdravlje i odjeljenja za psihijatriju u opštim bolnicama.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovan	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.5. Izrada i implementacija specijalizovane obuke psihijatarata i psihologa za obavljanje intervjua s decom žrtvama nasilja		MZ			U okviru redovnog stručnog usavršavanja psihologa i psihijatarata obuka „Obavljanje uzrasno adekvatnog intervjua sa decom žrtvama nasilja“.					
2.6. Formiranje odjeljenja dječje i adolescentne psihijatrije		MZ			Nerealizovano Kapitalnim budžetom opredijeljena su sredstva za izgradnju Psihijatrijske klinike u okviru KCCG, u čijem sklopu će biti Odjeljenje za dječiju i adolescentnu psihijatriju.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovan	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.7. Razvijanje kvalitetnih usluga za rad s počiniocima nasilja nad decom		MZ, MRSS I NVO			Kontinuirano U kontinuitetu se realizuje rad u svim DZ kroz Centre za mentalno zdravlje, Savjetovališta za mlade i Savjetovališta za brak i porodicu					
3.(2.8)Prilagodavanje rada multidisciplinarnih operativnih timova za zaštitu od nasilja		MRSS	2017	2021	MDT prilagođeni su na način što obezbjeđuju dostupnost i efikasnost sistema prevencije i zaštite žrtava porodičnog nasilja i nasilja nad ženama koji rezultiraju izgradnjom i očuvanjem povjerenja u državne institucije i organizacije. Profesionalcima iz raznih institucija angažovanih na slučajevima nasilja zajednički rad omogućava brzu i potpunu razmjenu informacija, detaljno dokumentovanje svih koraka u praćenju slučaja, organizovanje konferencije slučaja što ima za cilj zaštitu, prava, potreba i dostojanstva žrtava koje su u fokusu postupanja svih institucija.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
4.(2.9) Osmisliti i sprovesti obuku iz oblasti obavezne koordinacije i mehanizama upućivanja-pružaočima usluga za rano otkrivanje i reakciju, u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djeteta		MUP,MRSS, MZ i MPJ	2017	2021	Realizovano Donešen je Protokol i kroz Kontinuiranu medicinsku edukaciju je u toku obuka za zdravstvene radnike.					
5.(2.10) Kadrovske profilisanje i unapređenje službi koje rade na zaštiti dece		MRSS	2017	2018	Realizovano					
6. (2.11) Jačanje kapaciteta zaposlenih u centrima za socijalni rad za zaštitu žrtava		MRSS, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, NVO	2017	2021	Aktivnost se kontinuirano sprovodi 1.Zavod je, u saradnji sa Dječjim domom "Mladost" iz Bijele organizovao, u period od 15 do 17. 05.2019.godine, obuku po akreditovanom "Program za pružaoce usluga urgentnog smještaja",u cilju					

					podrške i pripreme stručnih radnika za kvalitetno uspostavljanje usluge Prihvatišta za zaštitu djece od nasilja u porodici, kao nove usluge u sistemu socijalne zaštite. Cilj obuke bio je i razvoj kompetencija stručnih radnika za organizaciju urgentnog prihvata djece u sigurno i bezbjedno okruženje. Obuci su prisustvovala 24 stručna radnika. 2. Zavod je, u saradnji sa Centrom za ženska prava, 16.07.2019. godine organizovao obuku, po akreditovanom programu : “Nevidljivi svjedoci i dvostruke žrtve: veza između nasilja prema ženama i zloupotrebe djece”. Obuci je prisustvovalo 19 stručnih radnika iz centara za socijalni rad.				
7.(2.12) Kreiranje i primjena politika i procedura za zaštitu dece u ustanovama za decu		MRSS i NVO sektor	2017	2018	Akreditovan je i realizovan program obuke: Strategija suzbijanja vršnjačkog zlostavljanja u domskom okruženju: obuka za stručne radnike Dječjeg doma „Mladost“ u Bijeloj. U cilju unapređenja prakse u domenu zaštite djece, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu pruža kontinuiranu supervizijsku podršku voditeljima slučaja koji se bave zaštitom djece i supervizorima u centrima za socijalni rad.				

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
8.(2.13) Insitucionalizovanje programa Porodični saradnik“ za unapređenje i izgradnju roditeljskih vještina		MRSS i NVO sektor	2017	2021	Aktivnost realizovana Sprovodi se u 8 opština. U toku trajanja programa tj. usluge ni jedno dijete nije izmjesteno iz svoje bioloske porodice a porodice su unapredile svoje funkcionisanje na planu brige o deci. Smanjeni su faktori rizika za zlostavljanje i zanemarivanje dece, poboljšana interakcija roditelja-dijete, poboljšane vještine roditeljstva					
9.(2.14) Kreiranje programa za pozitivno roditeljstvo kao i kreiranje „roditeljske linije,, za podršku roditeljima		NVO sektor MRSS, MPJ UNICEF EU			Aktivnost realizovana					
10.(2.15) U kurikulumu na bazičnom obrazovanju kadra koji radi sa decom uvesti kao obavezne teme module o		Univerzitet i fakulteti, MPJ, Zavod za školstvo, Zavod za socijalnu i	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Teme nasilja se obrađuju: u okviru Studijskih programa Pedagogija, Psihologija, Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, na Učiteljskom programu na koje je odrađena	REDO VNO				Pratiti novine u sistemu

CrnaGora

Ministarstvo zdravlja

prevenciji, identifikaciji, procjeni izvještavanju nasilju	i o	dječiju zaštitu, Centar za obuku nosilaca pravosudni h funkcija, MZ i Polijska akademija, NVO								
--	--------	---	--	--	--	--	--	--	--	--

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
11.(2.16)Razvoj programa profesionalnog razvoja kadra o nasilju nad decom, zaštiti, kontinuitetu, brige za sve relevantne stručnjake koji rade sa decom žrtvama nasilja		MPJ, Zavod za školstvo, MZ, bolnice, domovi zdravlja, Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, Centar za obuku sudija i tužilaštva, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima u saradnji sa upravom za kadrove, NVO			Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Uputstvo o postupanju podijeljeno svim ustanovama, prezentovano direktorima - Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja i vandalizma					Uraditi obuku saradnika u školama
12.(2.17)Jačanje kapaciteta-kadrovskih i finansijskih-Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda		Institucija zaštitnika ljudskih prava	2017	2021	Aktivnost realizovana					

Specifični strateški cilj 3: Osnajivanje uprave policije i pravosudnog sistema za zaštitu dce od nasilja i za rad u najboljem interesu djeteta										
Aktivnost koja utiće na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazložjenje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
1.(3.1) Jačanje kapaciteta policije u cilju povećanja broja službenika osposobljenih za rad sa decom i njihovog znanja o postupanju u najboljem interesu djeteta		MUP uz podršku UNICEF-a i NVO	2017	2021	Vrši se kontinuirano Od 2018 god do 2020.godine, realizovane su 3 obuke za 45 policijskih službenika kao i 6 obuka za 121 policijskog službenika, na temu „Postupanje sa ranjivim grupama“, koja dijelom takođe obuhvata postupanje sa djecom.Direkcija za obuke i stručno usavršavanje (Direktorat za strateško-razvojne poslove) trenutno priprema program obuka koje će biti obavezne za sve službenike koji u opisu svojih poslova imaju neposredni kontakt tj.rad sa djecom.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
3.2. Obezbijediti da svaki policijski centar i odjeljenje bezbjednosti ima odvojenu sobu za razgovor s decom, koja je po mjeri deteta i koja je odvojena od počinitelja i drugih lica		MUP			Nerealizovano					
2.(3.3)Unaprijediti kvalitet pravne pomoći za decu žrtve nasilja i uspostavljanje servisa za žalbeni mehanizam		Ministarstvo pravde	2017	2018	Aktivnost realizovana					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
3.(3.4) Pripremiti i sprovesti obuku za sudije, tužioce i advokate o konceptu prava deteta		NVO uz partnerstvo sa UNICEF, uz podršku EU	2017	2021	Sprovodi se kontinuirano Održano je ukupno 11 obuka za sudije i državne tužioce: "Pravosuđe po mjeri deteta" – 48 učesnika, "Postupanje, prevencija i zaštita od nasilja u porodici u Crnoj Gori, sa akcentom na odgovor policije" Obuci su prisustvovali policijski službenici, četiri državna tužioca, tri sudije, predstavnici NVO i centara za socijalni rad. "Zaštita od nasilja u porodici sa akcentom na Istanbulske konvencije" -31 učesnik. "Međunarodni aspekti zaštite prava deteta" Seminaru je prisustvovalo 20 predstavnika pravosuđa. Tri puta su održana predavanja na modulu XV iz krivičnog prava, čije teme su vezane za Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (Predavanjima prisustvovalo 6 kandidata za sudije i 13 kandidata za državne tužioce).					

					Četiri puta su održana predavanja na modulu iz građanskog prava pod nazivom: Modul VII - porodično pravo (Prisustvovalo 6 kandidata za sudije i 13 kandidata za državne tužioce). Teme modula su: „Imovinski odnosi bračnih drugova“; „Odnosi roditelja i dece“; „Povjeravanje dece i izdržavanje“ i „Izdržavanje roditelja i drugih srodnika“ - prisustvovalo po 6 kandidata za državne tužioce.					
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednost i na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
3.5. Eliminisanje ponovne viktimizacije dece žrtava i svjedoka izgradnjom odvojene sobe u sudovima i tužilaštvima, koja je po mjeri deteta i koja je odvojena od počinitelja; korišćenje intervjua s decom u odvojenim prostorijama, putem video linka i unaprijednje opreme		MP			Kada je riječ o ispitivanju dece putem video linka u cilju izbjegavanja sekundarne viktimizacije, ta mjera je primijenjena u ukupno 4 predmeta. Projekat "Jednak pristup pravdi za svu decu", usmjereni na uvođenju posebnih prostorija. Audiovizuelna tehnika primjerena za saslušanje prilagođena potrebama deteta i krivičnog postupka je funkcionalna u tri osnovna državna tužilaštva (Podgorica, Nikšić i Bijelo Polje). U periodu jun-jul 2019. godine, radna grupa u kojoj učestvuje i predstavnik Stručne službe, izvršila je obilazak prostorija u osnovnim sudovima i državnim tužilaštvima u Baru, Ulcinju i Nikšiću.					
3.6. Obezbijediti da svaki sud i tužilaštvo imaju odjeljenje za stručnu podršku za decu, koje se sastoji od profesionalaca					Kontinuirano U Višem sudu u Podgorici poslove u stručnoj službi obavljaju: diplomirani specijalni pedagog, diplomirani psiholog i socijalni radnik odnosno, u Višem sudu u Bijelom Polju poslove Stručne službe obavljaju službenici:					

koji pomažu sudiji u postupku nasilja nad decom					socijalni radnik, specijalni pedagog i psiholog. Po potrebi se angažuju i za postupke koji se vode u osnovnim sudovima u Crnoj Gori. Broj zaposlenih u Stručnoj službi Vrhovnog državnog tužilaštva-Stručne službe: 2 (1 socijalna radnica; 1 psihološkinja; nadležne za rad u 15 državnih tužilaštava (13 osnovnih i 2 viša državna tužilaštva). Broj ukupno obučanih državnih tužilaca za rad sa maloljetnicima/decom je 49 (od kojih 3 tužioca više ne rade u Tužilaštvu), dok je broj državnih tužilaca za maloljetnike koji rade sa maloljetnicima/decom 38.					
4.(3.7)Informisanje dece i njihovih zastupnika o pravima deteta i dostupnim uslugama podrške u okviru pravosudnog sistema		Ministarstvo pravde uz podršku UNICEF-a.			Sprovodi se kontinuirano Na internet stranici Vrhovnog državnog tužilaštva odjeljek je posvećen Stručnoj službi, kako zbog vidljivosti rada sa decom/maloljetnicima u tužilaštvu, tako i u cilju informisanja građana o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku i s tim u vezi važnim temama. Stručna služba je učestvovala u medijima i na stručnim skupovima u cilju informisanja javnosti. Dijete kao žrtva/svjedok nasilja ima pravo na posebne mjere zaštite koje su u najboljem interesu deteta, o čemu ga je sud dužan poučiti. Takođe, postupajuće sudije upoznaju oštećene/svjedoke da u sudovima postoje Službe za					

					podršku oštećenim/ svjedocima za krivična djela nasilja u porodici i trgovine ljudima. Publikovan je i poseban Informator za oštećene/svjedoke krivičnim djelima trgovine ljudima i nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, koji je objavljen na portalu svih sudova www.sudovi.me .					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Specifični strateški cilj 4: Pokretanje promjena u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženo)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
1. (4.1) Nacionalna kampanja protiv fizičkog kažnjavanja djece i porodičnog nasilja		Vlada, Lokalna samouprava, NVO sektor	2017	2021	UN Kampanja, snimljen i emitovan film o primjeni Protokola Centri za socijalni rad kontinirano sprovode aktivnosti koji se odnosi na „Zaštitu od nasilja u porodici“, sa posebnim akcentom na zabranu tjelesnog kažnjavanja djece, u okviru Dana otvorenih vrata , a na osnovu sačinjenog kalendara aktivnosti.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajno perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2. (4.2)Sprovođenje nacionalne kampanje o nasilju nad decom, za podizanje javne svijesti o problemu vršnjačkog nasilja, nasilja u školama, o problemu online nasilja, nasilja u vezama kao I seksualnog nasilja o društvenim normama I kulturnoj praksi koja prihvata, oprašta ili ignoriše nasilje		MPJ, NVO sektor i mediji uz podršku UNICEF-a			Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi U svim srednjim školama održana interaktivna predstava „Ljubav i nasilje“. U pripremi kampanja prevencija vršnjačkog nasilja. Održan TEEN talk na ovu temu. Uvedena linija Prijave na broj telefona 080 777 777	redovno				Promovisati, koordinirati i uvezati liniju
3.(4.3)Razvoj, unapređenje i primjena programa obuke u cilju promjene stavova koji	Zimovanje i ljetivanje 48 učenika ;Održan a su dva treninga u Tivtu i u	MLJMP, MPJ,MRSS, MZ, NVO sektor	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi svake godine organizuje sedmodnevna ljetovanja i zimovanja za RE učenike VII, VIII i IX razreda.		10.000 €	21.000 €	bužetMLJMP	Nastaviti

prihvataju, opraštaju ili podržavaju nasilje, uključujući i stereotipne rodne uloge, rasnu ili etičku diskriminaciju, prohvatanje fizičkog kažnjavanja i drugih štetnih tradicionalnih praksi	Bijelom Polju; Treningu zima je prisustvoval o 55 zaposlenih u državnim institucijama ,odnosno javnopravni m organima i opštinskim organizacija ma, koji djeluju na teritorijama opština :Herceg Novi, Tivat,Kotor, Budva;Rožaj e,Berana,Pet njice,Pljevalj a i Bijelog Polja. Održano je 14 kampanja u 14 opština ,gdje je nastanjena RE populacija , kojom je obuhvaćeno preko 300 roditelja.				Zimovanje je organizovano za dvadeset četiri učenika/ca koji su imali priliku da tokom sedmodnevnog boravka na Ivanovim koritima pohađaju časove romskog jezika, a pored toga i da nauče nešto više o istoriji i kulturi Roma. Takođe, za učenike su organizovane i radionice o borbi protiv dječijih ugovorenih brakova i nasilja u porodici. Ljetovanje je organizovano u Domu solidarnosti u Sutomoru za učenike/ice romske i egipćanske populacije VII, VIII i IX razreda iz osnovnih škola u Crnoj Gori. Djeca su imala priliku da tokom sedmodnevnog boravka u Sutomoru pohađaju časove romskog jezika, a pored toga i da nauče nešto više o istoriji i kulturi Roma. Takođe, za učenike su organizovane i radionice o borbi protiv dječijih ugovorenih brakova i nasilja u porodici. Trening za predstavnike institucija, ustanova, organizacija na nacionalnom i lokalnom nivou na temu „Prevencija i suzbijanje dječijih ugovorenih brakova” i “Zakonski mehanizmi u borbi protiv dječijih ugovorenih brakova” do sada je pohađalo 100 civilnih službenika, od kojih 64 žene. Javni časovi u osnovnim školama za učenike VII, VIII i IX razreda i njihove i roditelje o štetnim				
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

					posljedicama dječjih ugovorenih brakova i mehanizama zaštite, održani su u 12 gradova. Pored javnih časova, realizovane su i kampanje u romskim naseljima u tim gradovima, po modelu od vrata do vrata na pomenutu temu. Podijeljeni su flajeri na romskom, albanskom i crnogorskom sa informacijama o dječijim ugovorenim brakovima i trgovine ljudima, koji sadrže i kontakte svih nadležnih službi kojima se mogu obratiti za pomoć u slučaju potrebe. Organizovano je izvođenje šest predstava za više od 500 dece "Da sam neko ko vlada planetom - kratka priča o ljudskim pravima" Više od. Podijeljen je edukativno-obrazovni materijal.					
4.(4.4)Obuka medija o pravima djeteta, o svim vrstama i oblicima nasilja nad decom i izvještavanju o nasilju nad decom		Agencija za elektronske medije, Agencija za zaštitu ličnih podataka, mediji	2017	2021	Organizovan „Trening za medije o kvalitetnom i etičkom izvještavanju o maloljetnicima“.					

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planiranja	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
5.(4.6) Pružanje informacija putem medija, uključujući elektronske medije, o nasilju nad decom, posebno online seksualnog iskorišćavanja dece i online vršnjačkog nasilja		MIT i Regulatorno medijsko tijelo, medij	2017	2021	Aktivnost nije realizovana Prijedlog Zakona o medijima je u fazi nacрта. Članom 51 je predviđena zaštita dece u medijima. Sprovedena Kampanja „Birajmo šta gledamo“: emitovani spotovi, sprovedeno istraživanje o gledalačkim navikama dece i roditelja					

Specifični strateški cilj 5: Razvijanje životnih vještina i otpornosti kod dece kako bi se spriječilo nasilje i njegove posljedice

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednost i na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
1.(5.1)Promocija, jačanje, osnaživanje nacionalnog dječijeg SOS telefona za savjetovanje i prijavu nasilja nad decom		MRSS, NVO sektor, UNICEF	2017	2018	Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici potpisan je 28. Septembra MRSS i relevantne institucije. Protokol je svečano potpisan u decembru 2018 Protokol se oslanja na reformisani sistem rada u socijalnoj zaštiti i sveobuhvatniji je od prethodnog (Obuhvata prekršajna i krivična djela nasilja shodno Istanbulskoj konvenciji; Uključuje institucije Zastitnika, NVOa, medija i sl; Uvodi sistemsku razmjenu podataka koja će rezultirati jedinstvenom bazom podataka).					

2.(5.2) Kreiranje i implementacija programa za osnaživanje dece predškolskog uzrasta za razvoj socio-emocionalnih vještina		MPJ, ZzŠ, NVO sektor	2017	2021	Kroz proces akreditacije programa profesionalnog osposobljavanja ovo bila jedna od priritetnih oblasti	redovno				Pratiti broj obuka i obučenih
3.(5.3) U okviru redovnih i vannastavnih školskih programa sprovesti preventivne aktivnosti u cilju promovisanja prava deteta i principa nenasilja		MPJ, ZzŠ, NVO	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Kroz program Zdravi stilovi života se obrađuju ove teme, kao i u okviru Građanskog vaspitanja (osnovna škola) i Građanskog obrazovanja (srednja škola). U procesnim ciljevima potenciraju se oni koji se odnose na razvijanje tolerancije, sposobnosti i uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka i svijesti o ličnoj i zajedničkoj odgovornosti učenika.	redovno				Koordinirati nastavne programe
4.(5.4)Kontinuirana primjena programa usmjerenih na smanjivanje vršnjačkog nasilja		MPJ, ZzŠ, NVO, MRSS	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Ministarstvo prosvjete u saradnji sa UNODC realizuje program „Vještine za adolescenciju“ koji uključuje razvoj vještina za prevenciju ukupnih socio-emocionalnih kompetencija. Prethodno uključeno 17 osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića, Cetinja i Danilovgrada. Program se ove školske godine proširio na	redovno				Pratiti, povezivati se sa uslugama socijalne zaštite

					11 osnovnih škola u južnoj regiji. Preko Lions kluba uključeno još 5 škola. Program za suzbijanje vršnjačkog nasilja i vandalizma u obrazovno-vaspitnim ustanovama u Crnoj Gori s Akcionim planom 2019-2021. Godina. Program se oslanja na informacije u kojim situacijama, okolnostima i sa kojim manifestacijama se vršnjačko nasilje i vandalizam dešavaju i evidentiraju. Izrađena je Analiza na osnovu podataka prikupljenih upitnikom koji se odnosio na nasilje u školama, kao i na opremljenost objekata obrazovno-vaspitnih ustanova alarmnim sistemom i video nadzorom. U Zavodu za školstvo odredili stručno lice, koje se bavi pojavom nasilja i vandalizma u školama. Unaprijedili i dopunili Uputstvo školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja” preciziranjem uloga, odgovornosti, obaveza, očekivanih koraka u postupanju kada se desi nasilje, vandalizam. Predstavljeno direktorima svim škola. U MEIS aplikaciji evidencija svih formi nasilja, drop-out, počinjenih šteta					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
5.(5.5)Razvoj i primjena programa čiji je focus podrška deci iz osetljivih grupa za jačanje vještine samozaštite od svih oblika nasilja		MPJ,ZzŠ, NVO, donator, MRSS	2017	2021	Realizovana aktivnost i kontinuirano se sprovodi Sprovedena dva kruga obuka kadra vrtića za rad s RE decom. Deca uzrasta 3 godine do polaska u osnovnu školu iz Dječijeg doma „Mladost“, Bijela su integrisana u redovne grupe pri JPU „Naša radost“ Herceg Novi. Sekcija psihologa u obrazovanju sprovodi program psiho-emocionalne podrške za decu u riziku iz socio-ekonomski ugroženih porodica.	redovno				
6.Jačanje socio-emocionalno zdravstvenih vještina na svim nivoima obrazovanja		MPJ,ZzŠ, NVO, , MRSS	2017	2021	Realizovano i kontinuirano se sprovodi Inicijativa “Moje vrijednosti i vrline“ u 46 osnovnih škola, među 16136 dece. 40 srednjih škola, 5378 učenika.					

Specifični strateški cilj 6: Kreiranje sistema za monitoring, evaluaciju i istraživanje

Aktivnost koja utiče na realizaciju	Indikator rezultata i postignute vrijednost i na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planiran i datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
1.(6.1)Razviti i operacionalizovati indikatore za praćanje i evaluaciju rada na polju nasilja nad decom u elektronskom formatu-bazi podataka u MRSS, MUP-u,MZ,MP i u informacionom sistemu pravosuđa		MRSS,MP,MUP, Sekretarijat Sudskog savjeta,MZ, MPJ	2017	2021	Realizovano i kontinuirano se sprovode aktivnosti U saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva rada i socijalnog staranja oformljen je Operativni tim koji izrađuje bazu unificiranih podataka o nasilju u porodici. Ministarstvo pravde u saradnji sa UNDP-om objavilo tender za razvoj novog sistema za sudstvo. U tehničkoj dokumentaciji je skicirana statistika za nasilje nad decom. Ministrastvo prosvjete u MEIS-u uradilo aplikaciju u cilju prepoznavanja rizika ranog napuštanja na nivou osnovne i srednje škole. Postavljeni su indikatori					

					rizika, parametri evidencije, kriterijumi za upozorenje i mjere koje treba preduzeti. Odnose se i na teme nasilja. U okviru novog Sistema za sudstvo koji je počeo sa razvojem, biće razvijen Registar lica osuđenih za krivična djela protiv polne slobode nad decom.					
2.(6.2)Povezati i umrežiti sve baze podataka relevantnih ministarstava a u dijelu koji se bavi nasiljem nad decom		MRSS, MP,MUP,MZ,M PJ, Sekretarijat Sudskog savjeta	2017	2021	Realizovano i kontinuirano se sprovode aktivnosti U okviru baze kreirane između MUP i Ministarstva rada i socijalnog staranja, a u vezi nasilja u porodici, elektronski se vodi i evidencija o deci koja su neposredne ili posredne žrtve nasilja u porodici. Počeo je razvoj ESB komponente koja služi za automatizovanu razmjenu podataka.					
3.(6.3)Sprovođenje istraživanja o pojavi nasilja nad decom		NVO SOS Telefon Nikšić, Centar za ženska prava - podrška UNICEF i EU	2017	2021	Aktivnost realizovana i kontinuirano će se sprovođiti U okviru ove aktivnosti Zavod kontinuirano prikuplja podatke o pojavi nasilja nad djecom, od centara za socijalni rad, koji se mogu pronaći na sajtu Zavoda: www.zsdzcg.me/ Vrhovni sud Crne Gore izradio istraživanje sudske					

					prakse crnogorskih sudova, na osnovu pribavljenih pravosnažnih presuda, koje se odnose na krivična djela protiv polne slobode učinjena na štetu maloljetnih lica. U Vrhovnom državnom tužilaštvu analizira se stanje kriminaliteta maloljetnika i odraslih učinioca krivičnih djela na štetu dece i zaštite dece/maloljetnika na čiju su štetu učinjena krivična djela.					
4.(6.4)Formiranje komisije od predstavnika nadležnih institucija i NVO sektora za praćenje implementacije Strategije		Ministarstva po principu rotacije <u>MZ za 2019 g.</u>	2017	2017	Aktivnost realizovana. Za 2018. godine komisijom koordinira Ministarstvo zdravlja. Održana 3 koodinaciona sastanka.					

Status realizacije 43 mjere: Aktivnost realizovana Aktivnost u toku Nerealizovana aktivnost